



Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 27.12.2023.

Nr. 28/6-3

Atzinums par 2023. gada 30. novembra iesniegumu vērtēt LR1 16. novembra raidījumu “Atvērtie faili” un LSM.lv rakstu, kurā atreferēts raidījuma saturs

2023. gada 30. novembrī Latvijas sabiedrisko mediju ombuds Anda Rožukalne (turpmāk tekstā arī – ombuds) saņēma [...] (turpmāk – Iesniedzējs) iesniegumu, kurā lūgts izvērtēt VSIA “Latvijas Radio” (turpmāk – Latvijas Radio) “Latvijas Radio 1” (turpmāk – LR1) kanālā 2023. gada 16. novembrī pārraidītajā raidījumā “Atvērtie faili” <https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/atvertie-faili/140-eiroparalamentariesu-pensiju-fonda-shemas-iesaistijusies-ari.a183194/>) izskanējušo un pēc tam Latvijas sabiedrisko mediju vienotajā portālā LSM.lv (turpmāk – LSM.lv) publicēto informāciju (<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/16.11.2023-skandalozas-eiroparalamentariesu-pensiju-fonda-shemas-iesaistijusies-ari-deputati-no-latvijas.a528950/>).

Iesniedzējs uzskata, ka raidījumā ir pārkāpts Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju 1.4. punkts. Proti, “sabiedriskie mediji sniedz pārbaudītu un iespējami precīzu informāciju, tie nedrīkst apzināti maldināt auditoriju, sagrozīt vai izdomāt faktus. Ja par kādas informācijas precizitāti ir šaubas, tas ir skaidri jānorāda”.

Lai izvērtētu Iesniegumā minēto, ombuds no 30. novembra līdz 20. decembrim iepazinās ar Iesniegumā minēto LR1 raidījumu, pēc tā tapušo LSM.lv publikāciju, kā arī uzdeva jautājumus gan LR galvenajai redaktorei, gan raidījuma autorei. Saņemot nākamās vēstules un Iesniedzēja papildu skaidrojumus, tika izvērtēta arī Iesnieguma izskatīšanas laikā saņemtā papildu informācija.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

konstatē:

[1] 2023. gada 30. novembrī saņemtajā Iesniedzēja Iesniegumā ir norādīts uz LR1 pētnieciskā

raidījuma “Atvērtie faili” 16. novembra raidījumu par pirms vairāk nekā 30 gadiem Luksemburgā izveidoto brīvprātīgo pensiju fondu Eiropas Parlamenta deputātiem, kurā iesaistījušies arī Latvijas eiroparlamentārieši, par ko nu izvērties skandāls, jo radušās finanšu grūtības. Šis raidījums bija par pamatu arī pēc tam portālā LSM.lv publicētajai informācijai.

Iesniedzējs norāda uz to, ka raidījumā un publikācijā ir faktu kļūdas un tendenciozi apgalvojumi, “[..] citāti salikti vienkopus ar melīgu informāciju”, par ko esot rakstīts arī raidījuma veidotājam, žurnālistei Baibai Kļavai (Iesniegumā iekļauti viņai adresētie jautājumi [..]).

Iesniedzēja pretenzijas izteiktas vairākos punktos:

- Raidījums lielā mērā balstīts uz “Investigate Europe” žurnālista Haralda Šūmana teikto un rakstīto, kurš “daudz ko interpretējis nepareizi, bez jebkādas iedziļināšanās pat publiski pieejamā informācijā”.

Iesniedzēja ieskatā H. Šūmana materiāls tapis, balstoties tikai uz “zvanu no iekšienes”. Lai būtu skaidrs politiskais fons, Iesniedzējs min, ka “šis “zvanītājs no iekšienes”, visticamāk, ir bijušais “Transparency International” augsta līmeņa vadītājs, pašlaik Eiropas Parlamenta (EP) deputāts no vācu Zaļās partijas, Daniels Freunds, un pensiju fonda jautājuma aktualizēšana ir daļa no viņa EP priekšvēlēšanu kampaņas”, par ko žurnālistei esot minēts. Par šīm aizdomām liecinot konkrētā EP deputāta pēdējā laika aktivitātes. “Raidījumā citējot “Investigate Europe” žurnālista teikto par to, cik pareizi rīkojušies Vācijas Zaļās partijas bijušie deputāti, kuri izstājās no EP brīvprātīgā Pensiju fonda, Jūs būtībā atkārtojat Vācijas Zaļās partijas priekšvēlēšanu kampaņas vēstījumus,” vēstulē žurnālistei Baibai Kļavai pārmet Iesniedzējs, uzsverot, ka intervētā žurnālista teiktajā esot “daudz kļūdu”. Piemēram, LSM.lv rakstā izceltais Šūmana citāts, ka “jebkura iemaksa tika papildināta ar trīs reizes lielāku summu no nodokļu maksātāju naudas” neatbilst patiesībai. “Patiesībā brīvprātīgā pensiju sistēma līdz 2009. gadam darbojās pēc principa – deputāts veic iemaksas 1/3, un 2/3 piemaksas tiek veiktas no Eiropas Parlamenta budžeta,” norāda Iesniedzējs (pievienota arī saite, kur šo informāciju var pārbaudīt).

- Iesniegumā minēta vēl viena epizode, kurā “Atvērtie faili” atsaucas uz H. Šūmana teikto. Proti, “bet tad kaut kas notika. 2009. gadā dalībvalstu valdības kopā ar parlamentāriešiem nolēma izveidot parastu pensiju shēmu, kāda jau bija citos parlamentos Eiropas Savienībā. Iesniedzējs uzsver, ka “te nav runa par jaunas shēmas izveidošanu, bet par iekļaušanos jau pastāvošajā Eiropas institūciju shēmā”. “Līdz 2009. gadam EP deputātiem algu maksāja dalībvalsts parlaments. Līdz ar to bija liela algu un sociālo garantiju nevienlīdzība. Piemēram, [..] alga bija ap 700 latiem, kamēr Itālijas pārstāvjiem tā bija ap 11 000 eiro. Kopš 2009. gada, kad algas maksā no ES budžeta, nevis no dalībvalsts, EP deputāti un deputātu biroja darbinieki tika iekļauti jau pastāvošā ES institūciju sociālo garantiju shēmā. Tā ietver gan pensiju iemaksas, gan citas sociālās garantijas un attiecas

gan uz EP deputātiem, gan uz citu Eiropas institūciju darbiniekiem. EP deputātiem pensiju apmērs tiek aprēķināts šādi: 3,5% no algas par katru nostrādāto gadu Eiropas Parlamentā ar atrunu, ka pensijas apmērs nedrīkst pārsniegt 70% no algas. Piemēram, nostrādājot vienu EP sasaukumu jeb 5 gadus, pensija būtu 16.5% apmērā no algas,” skaidro Iesniedzējs un atkal pievieno saites ([https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU\(2021\)659763](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU(2021)659763) un <https://www.europarl.europa.eu/news/en/faq/11/salaries-and-pensions>), kurās ikviens interesents, tajā skaitā žurnālisti, var iepazīties ar informāciju par Eiropas Parlamenta pensijām.

- Iesniedzējs iebilst pret to, ka raidījumā tiek demonizēta [...] it kā piemītoša alkātība un [...] citē raidījuma fragmentu. [...] Tiek skaidrots, ka Eiropas Parlamenta brīvprātīgā pensiju fonda piemaksas sāk izmaksāt tikai pēc darba gaitu noslēguma un pēc pensijas vecuma sasniegšanas, kas paaugstināts līdz 67 gadiem. “[...] kā pētnieciskā žurnāliste varējāt par to pārliecināties no publiski pieejamās informācijas. Tajā skaitā, piemēram, pārbaudīt, vai kādi no Latvijas EP deputātiem, kuru vecums pārsniedz pensionēšanās sliekšņus, šobrīd saņem vienlaicīgi gan EP BPF pensiju, gan EP deputāta algu,” žurnālistei adresētajos jautājumos raksta Iesniedzējs.

[...] “Ar EP biroja 12. jūnija lēmumu tika pieņemta juridiski nepārprotama procedūra, kā no fonda izstāties esošajiem EP deputātiem,” norāda Iesniedzējs.

- Tiek pārņemta tendenciozitāte un maldinošas informācijas sniegšana. Iesniedzējs pārmet žurnālistei vārdu izvēli, H. Šūmana publikācijas sacelto ažiotāžu saucot par skandālu “ap luksusa fondu”: “Kāds tur luksuss, ja ikviens deputāts varēja iestāties fondā un nebija citu alternatīvu no EP puses.” Iesniedzējs arī uzsver, ka šī “Investigate Europe” publikācija “nekādi neietekmēja lemšanu par fonda darbību”, līdz ar to organizācija “nepatiesi uzsver savas publikācijas nozīmi un it kā skandalozo būtību”, ko raidījums turpina tirāžēt tālāk. “Par fonda nākotni konceptuāli tika lemts krietnu laiku pirms “Investigate Europe” raksta – martā bija tiesas spriedums, pēc tam notika vēl 3 EP biroja sēdes, un gala lēmums tika pieņemts jūnijā,” skaidro Iesniedzējs, pievienojot saites uz oriģinālajiem tiesas spriedumiem franču valodā, kā arī preses relīzi par EP biroja gala lēmumu. Tādējādi raidījumā apgalvotais [...] ir maldinošs. Viņš uzsver, ka EP birojā pēc 9. marta tiesas sprieduma, jautājums tika diskutēts 17. aprīlī, 22. maijā un gala lēmums tika pieņemts jau 12. jūnijā, kā arī atkārtoti uzsver, ka “ES izmaksātās pensijas (nedz BPF, nedz vecuma pensijas) nav savienojamas ar deputāta mandātu, neatkarīgi no pensijas vecuma sasniegšanas”.

- Raidījumā pausti nepatiesi apgalvojumi, piemēram, par to, ka [...] lemj par fonda tālāko darbību. [...].

- Pārņemta paviršība un apšaubīts izpētes dziļums. “Lai jautātu par dalību fondā, Latvijas Radio raidījuma veidošanas laikā uzrunāti [...] bijušie un esošie Eiroparlamenta deputāti, kopskaitā

19. Lielākā daļa no viņiem sacīja, ka par fondu neko neesot dzirdējuši un tajā arī neko neesot iemaksājuši,” Iesniedzējs citē raidījumu un vērš uzmanību žurnālistes paviršībai. “[..] pēc 2009. gada neviens EP deputāts nevarēja pievienoties BFP, un neviens, ne ilggadējie, ne jaunie biedri, pensiju fondā neko nevarēja iemaksāt,” norāda Iesniedzējs, liekot noprast, ka nebija pamata par šo jautājumu aptaujāt visus Latvijas bijušos un esošos EP deputātus, jo BFP attiecās tikai uz nelielu daļu no viņiem.

Noslēgumā Iesniedzējs uzsver, tas, “ka šīs personiskās iemaksas tika veiktas no deputātu vispārējiem izdevumiem, nav nekāds pārkāpums – tas bija noteikts ar EP noteikumiem, jo pretējā gadījumā nekad EP Finanšu dienests nepārskaitītu šo naudu tieši uz BPF”.

Iesniedzēja ieskatā, ir jāņem vērā, ka “EP vēlēšanas tuvojas ne tikai Latvijā, bet visās ES valstīs un vairāki Eiropas politiskie spēki izmanto žurnālistiku kā ieroci priekšvēlēšanu cīņā”, viņam šķiet, ka raidījumam, kas darbojas pētnieciskās žurnālistikas žanrā, nevajadzētu “tajā piedalīties”. Ņemot vērā iepriekš minēto, Iesniedzējs aicina dzēst no arhīva 2023. gada 16. novembra raidījumu “Atvērtie faili” un saistīto LSM.lv rakstu.

[2] Lai izvērtētu Iesniegumu, 2023. gada 8. decembrī Latvijas Radio iesniedza ombudam savas atbildes uz Iesniedzēja jautājumiem.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne
secina:

[3] Ombuds ir saņēmis Iesniedzēja Iesniegumu, kurā LR1 un LSM.lv tiek pārvesta pavirši analizētas, nepatiesas, melīgas un tendenciozi pasniegtas informācijas izplatīšana 2023. gada 16. novembrī LR1 izskanējušajā pētnieciskajā raidījumā “Atvērtie faili” un pēc tam portālā LSM.lv publicētajā informācijā.

[4] Raidījums un publikācija veltīta tēmai par Eiropas Parlamenta brīvprātīgo pensiju fondu un tam draudošo bankrotu un iespējamību, ka to varētu nākties glābt no Eiropas Savienības nodokļu maksātāju naudas. Viena no raidījuma ziņām ir tā, ka arī Eiropas Parlamenta deputāti no Latvijas ar iemaksām ir piedalījušies šajā pensiju fondā un varētu pretendēt uz dāsnām pensiju piemaksām. Vienlaikus tiek vēstīts par problēmām fonda pārvaldībā un finanšu situācijā, tai sekojošajai Eiropas Parlamenta rīcībai u.c.

[5] Latvijas Radio galvenās redaktora Anitas Braunas 2023. gada 8. decembrī sniegtajā atbildē Iesniedzējam, kas pārsūtīta arī ombudam, teikts, ka “Latvijas Radio nevar komentēt “Investigate Europe” žurnālistu avotus un norāda, ka mediji atspoguļo tematus, kas ir sabiedrībai būtiski, neatkarīgi no tā, vai tie iekļaujas vai neiekļaujas kādas partijas priekšvēlēšanu vēstījumos”. “Vienlaikus Latvijas Radio atzīst, ka žurnālista Haralda Šūmana citāts par pensiju fondā veikto

Eiropas Parlamenta iemaksu proporciju nav bijis precīzs. Šī informācija lsm.lv rakstā un raidījumā “Atvērtie faili” Latvijas Radio 1 ēterā tiks precizēta,” teikts Anitas Braunas atbildē.

Latvijas Radio galvenā redaktore atzīst, ka raidījumā nav iekļauta tik detalizēta informācija par EP deputātu pensiju sistēmu un to, kā tā veidojusies un mainījusies, kā Iesniedzēja vēstulē, tomēr atbilstošs konteksts, ar galvenajiem atslēgas notikumiem, ir sniegts.

Par raidījuma epizodi, kura nolasīta kā tāda, kas demonizē [..] alkatību, Latvijas Radio galvenā redaktore min, ka tas ir [..] viedoklis [..]. Vienlaikus, atbildot par pārmēti, ka žurnāliste ir neprecīzi interpretējusi un sasaistījusi dažādu informāciju par pensiju saņemšanas kārtību un deputātu vecumu, no kura piemaksas saņemamas, [..], Anita Brauna norāda: “[..] Pēc žurnālistes sniegtā skaidrojuma, šāda informācija par fondu raidījuma veidošanas laikā nebija publiski pieejama. Savukārt Eiropas Parlamenta sabiedrisko attiecību biroja Latvijas nodaļā intervija par šo pensiju fondu tika atteikta.

Lai nebūtu pārpratumu, lsm.lv par šo sola veikt precizējumu [..].

Savā atbildē Iesniedzējam Anita Brauna arī uzsver, ka “žurnālistiem ir pamats secināt, ka mediju publikācijas par EP deputātu privātā pensiju fonda draudošo bankrotu un iespēja, ka to var nākties glābt no ES nodokļu maksātāju naudas, ietekmēja lēmumus par fonda darbību, jo nedēļu pēc “Investigate Europe” publikācijas to ir atzinis pats Eiropas Parlaments”. “Proti, 10.maija sēdes protokolā (157. punkts, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0138_LV.html) ir rakstīts, ka Eiropas Parlaments “pauž bažas par presē publicētajiem rakstiem par brīvprātīgā pensiju fonda veiktajiem ieguldījumiem un iespējamo iestādes reputācijas apdraudējumu; uzsver, ka ieguldījumi būtu jāpielāgo Savienības politikas jomās noteiktajiem mērķiem un uzdevumiem un jāaskaņo ar tiem; aicina fonda konsultatīvo padomi pārskatīt visus pašreizējos ieguldījumus, kuri neatbilst Savienības vērtībām un mērķiem”,” citē A. Brauna. Viņa arī norāda, ka Iesniedzēja teiktais, ka “skandāls nekādi neietekmēja lemtānu par fonda darbību, ir [..], un tas neizslēdz, ka [..] Eiropas Parlamenta deputāti vai žurnālisti šos notikumus var vērtēt citādi”. “[..],” raksta A. Brauna, piebilstot, ka LSM.lv rakstā tiks precizēta informācija, ka lēmums par fonda darbības noteikumu maiņu Eiropas Parlamentā jau ir pieņemts.

Detalizētāk analizējot epizodi, kuru Iesniedzējs traktējis kā nepatiesus apgalvojumus par [..] par pensiju fonda tālāko darbību, Latvijas Radio galvenā redaktore [..] nepiekrīt.

Reaģējot uz pārmēti par paviršību, žurnālistei mēģinot aptaujāt 19 Latvijas Eiroparlamenta deputātus, lai gan jautājums attiecas tikai uz daļu no deputātiem, Anitai Braunai tie nav saprotami, jo žurnāliste vēlējusies aptvert pēc iespējas lielāku avotu loku.

Noslēgumā Latvijas Radio atzīst, ka raidījumā “Atvērtie faili” un LSM.lv rakstā ir izskanējušas dažas neprecizitātes par Eiropas Parlamenta deputātu privāto pensiju fondu un tās tiks labotas.

Taču raidījums un LSM.lv raksts no arhīva netiks izņemts. “Raidījums kopumā sniedz informāciju, kas sabiedrībai, jo īpaši pirms Eiropas Parlamenta vēlēšanām, ir jāzina par Parlamenta un tā deputātu rīcību. Žurnālistu pienākums ir analizēt politiku[...] darbību un rīcību, kā arī analizēt publiskās naudas tēriņus. [...] apgalvojumi par “melīgu informāciju” raidījumā ir pārspīlēti un uztverami kā mēģinājums diskreditēt žurnālistus [...],” atbildē Iesniedzējam raksta Latvijas Radio galvenā redaktore, [...].

[6] Reaģējot uz 2023. gada 8. decembra Latvijas Radio atbildi, Iesniedzējs 2023. gada 12. decembrī vērsās pie ombuda ar sava Iesnieguma precizējumu, atkārtoti uzsverot, ka žurnālistes un medija darbā saskata Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju pārkāpumu (1.4. punkts) un aicina raidījumu un publikāciju dzēst.

“[...] sabiedrībai ir tiesības saņemt pārbaudītu un precīzu informāciju, kas Latvijas Radio pētnieciskajā pieejā Brīvprātīgā pensiju fonda (BPF) sakarā nav tikusi pilnībā īstenota, kā to atzinusi arī Latvijas Radio galvenā redaktore Anita Brauna. Raidījums, kurš pretendē uz pētnieciskās žurnālistikas statusu, šajā gadījumā, manuprāt, ir nevis kritisks, kā to apgalvo A. Brauna, bet ar virkni neprecīzu faktu un [...] tendenciozām spekulācijām,” uzsver Iesniedzējs. Viņa ieskatā pētnieciskajiem žurnālistiem ir jāiedziļinās tematā, jāizpēta visa publiski pieejamā informācija un neskaidrību gadījumā jāuzdod papildu jautājumi, un iespējami objektīvi jāataino šī informācija klausītājiem bez tendenciozitātes. Tāpēc Latvijas Radio galvenās redaktore argumenti, ka žurnālistei nav izskaidrotas brīvprātīgā pensiju fonda darbības nianšes, kas it kā attaisno nepārbaudītas informācijas sniegšanu sabiedrībai, lai gan šī informācija ir publiski pieejama [...] esot nebijusi situācija. “Aizbildināšanās ar to, ka šāda veida informācija par EP pensiju sistēmas pamatprincipu žurnālistei nebija pieejama, raisa pamatotas šaubas par patiesu pētniecības elementu īstenošanu žurnālistikas pieejā,” vēstulē raksta Iesniedzējs.

Iesniedzējs arī precizējis Latvijas Radio atbildē iekļautus apgalvojumus par EP informācijas biroja atteikumu sniegt interviju: “[...], viņi apstiprināja, ka 22. septembrī snieguši B. Kļavai rakstiskas atbildes ar piebildi, ka ir iespēja sazināties un uzdot papildu jautājumus, kā arī ir privāti norādījuši uz A. Braunas argumentos pieminēto 10. maija EP rezolūciju, bet to skaidri minot kā Budžeta komitejas sagatavoto rezolūciju par 2021. gada budžetu. Acīmredzot jāatgādina, ka EP rezolūcijām, balstoties uz saistošajiem noteikumiem, nav nekādas juridiskas ietekmes uz pieņemtajiem lēmumiem, tai skaitā par BPF nākotni, jo, kā no visiem pieejamajiem dokumentiem skaidri var saprast, vienīgā instance, kas pieņem lēmumu par BPF nākotni, ir EP birojs, kas sastāv no prezidentes un 14 viceprezidentiem.”

Iesniedzējs uzskata, ka viņam pārmestā neprecizitāte neesot korekta [...]. Iesniedzējs arī uzskata, ka Anitas Braunas piedāvātie labojumi [...] “vēl vairāk maldina [...]”.

Tas īpaši uzsvērts arī [...] 2023. gada 15. decembrī ombudam adresētajā e-pasta vēstulē, sakot, ka “var būt kļūdu labojumi pēc būtības un var būt “kļūdu labojumi”, kuru mērķis ir cits – izmantojot dažādus izteiksmes līdzekļus (piemēram, balss toni vai ironisku izteiksmes veidu tekstā, neprecīzu informāciju), lasītājam vai klausītājam vēl vairāk pastiprināt autora mērķtiecīgi veidoto vēstījumu”. Iesniedzēja ieskatā raidījuma “Atvērtie faili” veiktais “kļūdas labojums”, ir piemērs tieši šim otrajam gadījumam.

[..]

“Ņemot vērā visu pētnieciskajai žurnālistei B. Kļavai publiski pieejamo informāciju un laiku, ko viņa tika veltījusi pētnieciskā raidījuma tapšanai, kā arī [...] sīki izklāstītos juridiski pamatotos argumentus, nevaru piekrist A. Braunas secinājumam, ka [...] “apgalvojumi par “melīgu informāciju” raidījumā ir pārspīlēti un uztverami kā mēģinājums diskreditēt žurnālistus[..]”. Saprotais, ka, ņemot vērā A. Braunas amatu, atbildes vēstulē tiek aizstāvēta kolēģe, kas ir cienījama. Man tomēr bija cerība, ka vispirms šīs rosinās vēlmi uzlabot pētnieciskās žurnālistikas kvalitāti Latvijas Radio. Taču saņēmu viedokli, ka mans mērķis ir diskreditēt žurnālisti [...]. [...] mans mērķis ir, lai žurnālistika būtu kvalitatīvāka, faktos balstīta. It īpaši pētnieciskā žurnālistika sabiedriskajā medijā,” uzsver Iesniedzējs, pastāvot uz to, lai saturs tiktu atsaukts.

[7] Kā līdzīgu satura izņemšanas / dzēšanas / atsaukšanas pieprasījumu gadījumā ir atbildējusi Latvijas Radio galvenā redaktore, “Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 51. panta 3. daļā noteikts, ka elektroniskais plašsaziņas līdzeklis nepatiesās ziņas atsauc “tāda paša nosaukuma raidījumā un tajā pašā raidījuma laikā, bet, ja tas nav iespējams, – līdzvērtīgā laikā šīs ziņas atsauc”. Likuma par presi un citiem masu informācijas 21. pantā noteikts, ka “atsaukums vai atvainošanās jāpublicē tādā pašā šriftā, tajā pašā izdevuma nodaļā (raidījumā), kurā bija publicētas (pārraidītas) nepatiesās ziņas vai godu un cieņu aizskarošā informācija”.

Latvijas Radio neredīgē un nedzēš izskanējušo raidījumu audiofailus gadījumos, ja tajos izskanējušas faktu kļūdas.

Pārbaudot veiktos kļūdu labojumus, konstatēju, ka 2023. gada 8. decembrī LSM.lv publikācija ir precizēta trīs vietās, šīs vietas īpaši identificējot. Līdzās ievietota atvainošanās LR klausītājiem un LSM.lv lasītājiem. Vēlāk veikti nelieli redakcionāli labojumi kļūdu labojuma tekstā.

Kļūdu labojums Latvijas Radio raidījumā “Atvērtie faili” izskanējis 2023. gada 14. decembrī, tajā sniegta informācija par trīs labojumiem. LR1 labotā informācija ir šāda: “Precizējam 16. novembra raidījumā “Atvērtie faili” izskanējušo Haralda Šūmana citātu par Eiropas Parlamenta veikto iemaksu apmēru deputātu privātajā pensiju fondā. Pareizi ir, ka deputātu iemaksas “tika papildinātas ar divreiz lielāku summu no nodokļu maksātāju naudas”. Tāpat precizējam, ka Eiropas Parlaments šogad jūnijā jau apstiprināja mērus, lai novērstu draudošo

pensiju fonda bankrotu. To vidū ir lēmums deputātu pensionēšanās vecumu pacelt līdz 67 gadiem. [..], pensijas no privātā fonda nevar saņemt, kamēr deputāts turpina strādāt Eiropas Parlamentā”.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

vērš uzmanību:

[8] Sabiedrisko mediju ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un LR Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt Iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu, ombuds nevērtē Iesniedzēja uzskatus vai Iesniegumā pausto viedokli.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

atzīst:

[9] Izvērtējot 2023. gada 16. novembra LR1 raidījuma “Atvērtie faili” saturu, Iesniegumā sniegto informāciju un argumentus, Iesniedzēja vēlāk sūtītajās vēstulēs ietvertos komentārus, LR atbildes uz Iesniedzēja jautājumiem un ombuda jautājumiem, atzīstu, ka pārkāpts Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo 1.4. punkts, kas raksturo precizitātes principu.

Tas saskatāms, piemēram, tajā, kā izskaidrota kārtība, kādā notiek piemaksu saņemšana no Eiropas Parlamenta Brīvprātīgā pensiju fonda, kā arī nenosaucot visus pirmajā sasaukumā no Latvijas Eiroparlamentā ievēlētos deputātus, uz kuriem kaut vai teorētiski attiektos iespēja būt šajā fondā. 2009. gadā Eiropas Parlamenta deputātu pensiju sistēma tika mainīta un Brīvprātīgajā pensiju fondā iemaksas vairs nevarēja veikt. Raidījumā izcelti, nosaucot vārdus, uzvārdus un identificējot partejisko piederību četri tā brīža apvienības “Tēvzemei un Brīvībai”/LNNK ievēlētie deputāti – Roberts Zīle, Guntars Krasts, Ģirts Valdis Kristovskis, Inese Vaidere, pieminēta arī Tatjana Ždanoka no politisko organizāciju apvienības “Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā”, tomēr pārējie četri 2004. gada 12. jūnijā Latvijā notikušajās pirmajās Eiropas Parlamenta vēlēšanās ievēlētie – Valdis Dombrovskis un Aldis Kušķis no partijas “Jaunais laiks”, Georgs Andrejevs no apvienības “Latvijas Ceļš” un Rihards Pīks no “Tautas partijas” nav identificēti un par viņiem informācija nav sniegta). Tas savukārt var norādīt, ka raidījumā ietvertās informācijas atlasē saskatāmas redakcionālo vadlīniju principa “Objektivitāte” pārkāpuma pazīmes. Minētais princips nosaka, ka “nav pieļaujama tendenciozitāte satura izklāstā, ziņu vai materiāla izkārtojumā /..”

Pārbaudot LR sniegtos skaidrojumus par precizitāti, konstatēts, ka nav pamatots apgalvojums, ka informācija par nosacījumiem pensijas piemaksas saņemšanai no fonda raidījuma veidošanas laikā nebūtu publiski pieejama

Pozitīvi vērtējams fakts, ka LR ir reaģējis uz Iesniedzēja iebildumiem un operatīvi labojis neprecīzos faktus, tos īpaši izceļot raidījuma teksta versijā, kas publicēta LSM.lv. Labojums ir publicēts arī pie raidījuma faila un nolasīts ēterā. Šāda rīcība liecina, ka LR ievēro redakcionālo vadlīniju 1.3. punktā “Sabiedrisko mediju redakcionālās vērtības” minēto vērtību “Atbildīgums”, kas paredz, ka “Sabiedriskie mediji reaģē uz pamatotu kritiku un to ņem vērā, lai pilnveidotu savu darbu, kā arī godīgi atzīst kļūdas, ja tādas pieļāvuši, tās labo un mācās no tām”.

No sešiem Iesniedzēja iebildumiem un precizējumiem (četros gadījumos bija informāciju par raidījuma saturu neatbilstību faktiem un piedāvāta papildinformācija, kas atvieglo faktu pārbaudi, vienā bija izteikts viedoklis par žurnālistes Baibas Kļavas izmantoto EP deputātu pensijas fonda apzīmējumu, kas sastopams arī citu mediju analītiskos tekstos, vienā – viedoklis par pētniecisko žurnālistiku) LR ir pārbaudījis Iesniedzēja sniegto informāciju un arī citu informāciju, kas attiecas uz Iesniegumā minētajiem jautājumiem. Precizēta arī tā informācija, kas nebija zināma raidījuma veidošanas laikā [...], precizēts arī LR sagatavotais kļūdas labojums.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(*paraksts*)*

Anda Rožukalne

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU